

Οδυσσέας Ελύτης 100 χρόνια από τη γέννησή του

Οδυσσέας Ελύτης

Ένας Έλληνας της οικουμένης

Όταν εκείνο το βράδυ του Δεκεμβρίου του 1979 ο **Οδυσσέας Ελύτης** δεχόταν την ύψιστη τιμή που η ανθρωπότητα απένεμε στα εκλεκτά της μέλη, το βραβείο Nobel της λογοτεχνίας, στο πρόσωπό του δεν επιμάτο μόνο η παγκόσμια εμβέλεια ποίησή του αλλά, όπως ο ίδιος στην ομιλία του τόνισε, **«η τέχνη σαν η μόνη εναπομένουσα πολέμιος της ισχύος, που κατήντησε να έχει στους καιρούς μας, η ποσοτική αποτίμηση των αξιών».**

Κινούμενος με εκπληκτική άνεση - απότοκο της ποιητικής μεγαλοφυΐας του - ανάμεσα στη λυρικότητα της ελληνικής λαϊκής παράδοσης και το ρεύμα του ορθόδοξου υπερρεαλισμού, που εξέφραζε ο Εμπειρικός, ο Εγγονόπουλος και άλλοι σύγχρονοί του, πέτυχε, με μια απaráμιλλη χρήση της ελληνικής γλώσσας, τη σύνθεση τέτοιων αριστουργημάτων, που να τον καταστήσουν μοναδικό εκφραστή ενός ποιητικού λόγου, που δεν μπορεί ούτε να αντιγραφεί, αλλά ούτε και να έχει συνέχεια, αφού ακούμπησε τη θεϊκή τελειότητα.

Για τον Ελύτη δεν υπάρχει διαχωρισμός ανάμεσα στο Ελληνικό και το Παγκόσμιο, αφού οι δύο αυτές έννοιες ταυτίζονται όπως ο Ήλιος και το Σύμπαν. Ακόμα και στην τελευταία φάση της ζωής του μας υποχρεώνει -εκβιαστικά σχεδόν- να ψηλαφίσουμε την έννοια της αιώνιας Ελλάδας μέσα από τις αισθήσεις μας, τη φιλοσοφία του Ηράκλειτου και του Επίκουρου, την αισθητική της απόλυτης αρμονίας και του έρωτα.

Πολύ νωρίτερα από τη βράβευσή του με το Nobel, ο Ελύτης είχε ήδη κατακτήσει επάξια τον τίτλο του

«Εθνικού» ποιητή όπως, πριν από αυτόν ο Σολωμός, ο Παλαμάς και ο Σικελιανός ζητώντας, μέσα από τους στίχους του μνημειώδους «**Άξιον εστί**», το «νοητό ήλιο της δικαιοσύνης να μη λησμονά τη χώρα του», με την επίκληση «με φοβέρες και μ'αίματα» των «παλιών του φίλων».

Ήταν βαθιά ριζωμένη μέσα του η πεποίθηση ότι η Ελλάδα και το Αιγαίο υπήρξαν οι πραγματικές μήτρες της ποίησης και του φωτός για ολόκληρη την ανθρωπότητα, διαχρονικά.

Στους στίχους της Σαπφούς και του Αρχίλοχου έβλεπε την πρώτη απόπειρα απόσπασης της ποίησης από τα «έπη» και τους «θεούς» και τη χρήση της σαν εργαλείου έκφρασης συναισθημάτων και υπαρξιακού προβληματισμού.

Παρέμεινε, σε όλη του τη ζωή, ασυμβίβαστα ελεύθερος από κάθε «επαγγελματική», «πολιτική» ή «ακαδημαϊκή» εξάρτηση, ένα είδος ασυνδικάλιστου εργάτη της διανοήσης, που δεν απεχθανόταν μόνο τις συμβατικές κοινωνικές δεσμεύσεις, αλλά ακόμα και τις πιο απλές συνήθειες των θαμώνων των φιλολογικών κύκλων της εποχής του. Δεν κρατούσε ημερολόγια και αρχεία, απέφευγε τις πνευματικές συνάξεις, τις απαγγελίες και τα επιμελώς ατημέλητα μπρόμντυσίματα των ψευδοφιλολογούντων πνευματικών κυμβάλων της γενιάς του.

Η κριτική -και όχι στείρα- προσήλωσή του στο μεγαλείο του Ελληνικού πνεύματος του έδωσε τη δυνατότητα να ερμηνεύσει τα πιο σύγχρονα επαναστατικά ρεύματα της διανοήσης, που αποζητούσαν περισσότερο αυθεντικές ερμηνείες από τις περίτεχνες διακοσμήσεις της αναγέννησης και του διαφωτισμού, οι οποίες, αν και τεχνικά άψογες, αδυνατούσαν να καταδυθούν στα βάθη της ανθρωπίνης ψυχής και να ερμηνεύσουν το **Θείον**.

Πατί -κατά τον ποιητή- «ελληνικότητα» δεν είναι μόνο να βλέπεις, αλλά και να αισθάνεσαι βαθιά μέσα σου αυτά που, για όσους τη στερούνται, είναι απλά εικόνες.

Ήταν απόλυτα φυσικό για τη διανοήσή του ν' αναζητήσει αυτή τη συνέχεια της «ελληνικότητας» στην πιο αυθεντική της έκφραση που ξεκινούσε από τις ασβεστωμένες αυλές των αιγαιοπελαγίτικων σπιτιών και τους πίνακες του Θεόφιλου, που αγωνίστηκε να

συλλέξει από καφενεία της Μυτιλήνης, όπου ήσαν διασκορπισμένοι, και έφθανε μέχρι την καθημερινότητα των λεγόμενων απλών ανθρώπων της υπαίθρου και τη συνέχεια της -διαχρονικής ανά τους αιώνες- ελληνικής γλώσσας.

Στον αυθεντικό ποιητικό του λόγο εύκολα διακρίνει κανείς το φιλοσοφικό -υπαρξιακό του προβληματισμό-

**«Σαν να 'μουν άλλος κι όχι εγώ
μες τη ζωή πορεύτηκα»**

που, με λίγες μόνο λέξεις, εκφράζει ουσιαστικά αυτό που ο Αρθούρος Σοπενάουερ εξέφρασε στο κλασικό δοκίμιό του «Ο κόσμος σαν βούληση και παράσταση», όπως διακρίνει και το απόλυτο του έρωτα όταν γράφει:

**«Τις νύχτες που σε σεργιανούσα
στην άλλη άκρη τ' ουρανού
Και ν' ανεβαίνεις σε θωρούσα
σαν αδελφή του Αυγερινού»**

με την ίδια ένταση που, τέσσερις αιώνες πριν συνέθετε ο Σαίξπηρ τους αιώνιους στίχους του Ρωμαίου προς την Ιουλιέττα.

Ο Ελύτης δε δημιούργησε «σχολή».

Ο ποιητικός του λόγος, γεμάτος πυκνά σύμβολα, σχημάτισε ένα κλειστό σημασιακά σύμπαν, που σύγχρονοι και μεταγενέστεροί του ήταν αδύνατον ακόμα και να ακουμπήσουν και, πολύ περισσότερο, να επηρεαστούν από τη γλώσσα και την τεχνοτροπία του.

Έτσι, ο λυρισμός του έμεινε ανέπαφος, χωρίς ίχνος φθοράς και γήρατος, ακόμα και όταν μελετούσε, σε προχωρημένη ηλικία, τον ίδιο τον θάνατο στη σύνθεση των «Ελεγείων της Οξώπετρας».

Φέτος κλείνουν 100 χρόνια από τη γέννηση και 15 από το βιολογικό θάνατο του μεγάλου Έλληνα της οικουμένης.

Το έργο του όμως, ποιητικό ή πεζό, παραμένει και θα παραμένει αιώνια φωτεινός φάρος για ολόκληρη την ανθρωπότητα, στην οποία θα θυμίζει διαρκώς ότι η **Ελλάδα δεν τελείωσε στον Αισχύλο και τον Ευριπίδη και δεν θα τελειώσει όσο το φως του ήλιου θα αντανακλάται στα γαλανά νερά του Αιγαίου.**

A. Καμμάς